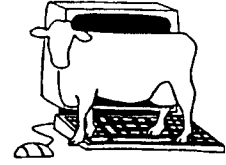

כלכלה וממשק

“מה שסחר חופשי עלול לעשות לנו – ולאחרים”

תרגום ותמצות ע"י מרדכי מלען

יבוא מוקטנים ותמיכות יצוא מוקטנות על פי הסכמי הסחר הקיימים (GATT 2000) תהיה להם הפשעה מזערית על מחיר החלב הממוצע בארה"ב, שהיה יורד ב-15 סנט/ק"ג שהם 0.5%. ההשפעות על אזורים "מוגנים" אחרים (אירופה, קנדה, יפן) גם הן מתונות למדי.

מי ירויח מן המצב?

בלא שינויים נוספים במדיניות הסחר על פי GATT 2000, המרויחים הגדולים יהיו היצרנים באוסטרליה, ניוזילנד, והדרום של דרום-אמריקה (ארגנטינה, אורוגואי, צ'ילה). כמוכך, באזורים של מחירים יותר נמוכים ליצרנים גם הצרכנים ייגנו.

בין המצב הקיים (GATT 2000 = status quo) לבין המצב הקיצוני של סחר חופשי לגמרי, שינויים בכיוון יתר הסרת מגבלות/תמיכות דוגמת GATT 2005 עשויים לשמש בדיונים הנמשכים במסגרת WTO. תסריט GATT 2005 מאריך את תוקף הסכמי סיבוב אורוגואי בנושאי תעריפים, מכסות ותמיכות, סובסידיות בעוד חמש שנים.

הטבלה מצביעה על כך, שתסריט GATT 2005 מכפיל ויותר את השפעות GATT 2000 לרב האזורים, אולי פרט לארה"ב, קנדה ומכסיקו שיש להן שינויים קטנים יחסית במחיר החלב וברווחי היצרנים. ככל שס"ה רווחי היצרנים בעולם יקטנו, כן עשויים צרכנים להרויח (בהקף עולמי מדובר במיליארדי דולרים).

בקצה הרחוק מן ה-status quo (GATT 2000) – ביטול והסרה מוחלטת של כל המגבלות בענף החלב בעולם, בלי מכסות ייצור ובלי תמיכות כספיות – יצרני ארה"ב נדמה שיסבלו

תחת כותרת זאת הופיע מאמר בחוברת 10.3.00 של הווארד'ז דיירימן, פרי עטו של טום קוקס, פרופסור לכלכלה חקלאית ושימושית באוניברסיטת ויסקונסין, מדיסון. הנושא עלה וטופל בסימפוזיון של כלכלנים – מדיניות וסחר – ברמה בינלאומית, שהתקיים בעיר קנוס בשנה שעברה.

על פי הנאמר שם, רב המשתתפים הגיעו למסקנה, שהסכם אורוגואי של גאט"ט (GATT) שהוא ההסכם הכללי בענין תעריפים וסחר, למעשה הביא לידי הרבה פחות סחר חופשי בשוקי החלב העולמיים ממה שצפו תחילה. על כן בחנו את השפעת השינויים שהוחלט עליהם ואלה שתוכננו בעזרת מודלים שונים, שגם הם הגיעו למסקנות קרובות ולהסכמה כללית.

מה בדקו?

אנשי האוניברסיטה של ויסקונסין פיתחו מודל הדמיה להשפעות טהורות של הסחר על פי GATT 2000 (בתור מצב קיים, status quo), GATT 2005 (הארכת ההסכם הנוכחי לעוד חמש שנים) ושחרור מוחלט של סחר החלב ומוצריו מכל מגבלה תעריפית, מכסתית ותמיכתית.

בטבלה המובאת כאן אפשר למצוא סיכום של השינויים הצפויים במחיר החלב ליצרן. כבסיס ונקודת מוצא שימשה התקופה 1989-94. בנוסף למחירי חלב ממוצעים נבחנו ייצור חלב, פעילות הסחר בחלב (הסתפקתי במונח "חלב" בהקשר זה, כתרגום של dairy; נכון בכל המאמר הזה) ורווחי (הפרשים) היצרנים בתסריטים שונים של מדיניות בענף.

לפי הסיכומים המובאים בטבלה מסתבר, שהשפעתן של מכסות יבוא מוגבלות, תעריפי

המרווחים הגדולים במשטר כלכלי ללא מגבלות/תמיכות וכו' יהיו היצרנים מארצות המסוגלות לייצא במחירים נמוכים הודות לתנאי ייצור טבעיים נוחים במיוחד: אוסטרליה, ניוזילנד, דרומה של דרום-אמריקה ומזרח אירופה/ברה"מ לשעבר.

עוד מדגיש המאמר, שכל התוצאות מודדות את השפעתן הטהורה של שינויים במדיניות הסחר (בעוד יתר הגורמים הונחו כקבועים) – ואינן מהוות תחזיות שוק. כך שהשפעות ננוספות בעקבות שינויים במדיניות כל ארץ/אזור בבית פנימה וכלפי חוץ לא נכנסו לחישובים.

מעט ורווחיהם יקטנו בכ-0.5%. המצב שונה תכלית שינוי בארצות מערב-אירופה, קנדה ויפן: שם השפעת התסריט של סחר חופשי לגמרי תהיה יותר מכפולה של זאת ב-GATT 2005, כך ש"ה רווחי היצרנים יקטנו בהתאם בעוד הצרכנים ירויחו. כאמור, מיליארדים רבים – בינתיים על הנייר.

מי שמתבונן בתשומת לב בתוכן הטבלה המובאת כאן, יבין על נקלה למה יצרני מערב-אירופה כלל לא ששים לקראת הסחר החופשי האולטימטיבי. גם יצרנים אחרים נמצאים במצב דומה – יפן, קנדה, צפונה של דרום-אמריקה (ברזיל, קולומביה, ונצואלה).

מה היה קורה למחיר החלב (\$100/US\$ ק"ג חלב).

הארץ/האזור	איפה היינו (1989-94)	בלי שינויים נוספים (GATT 2000)	השלמת שינויים מתוכננים (GATT 2005)	* סחר חופשי לחלוטין
מערב אירופה	41.14	38.87	35.60	30.54
מזרח אירופה	19.05	19.36	20.37	23.98
מזרח אסיה	45.45	45.14	41.20	33.46
יפן	70.79	69.74	69.67	45.06
דרום-מזרח אסיה	21.89	21.89	21.82	21.93
מזרח תיכון/צפון אפריקה	38.06	38.10	38.52	38.26
אוסטרליה	21.27	21.10	21.78	26.07
ניוזילנד	16.08	17.01	18.61	24.24
קנדה	41.34	40.52	39.89	27.98
ארה"ב	28.86	28.71	28.69	28.75
מכסיקו	34.14	34.03	32.52	28.25
דרום-אמריקה (צפון)	29.96	30.20	29.81	27.68
דרום-אמריקה (דרום)	19.98	21.89	22.99	23.41
ממוצע בעולם	29.68	29.22	28.64	27.57

* בלי מגבלות סחר, סובסידיות ליצוא, מכסות ייצור.

– במקור, הסכומים ניתנו ב-\$/cwt (cwt = 45.45 ק"ג). תרגמנו את כל הטורים למחיר חלב \$100/ק"ג, לנוחיות הקורא העברי. אם תרצו, תסתכלו על המספרי כאילו הם מבטאים סנט/ק"ג חלב.

כאן ושם, כעת ובעתיד – לסחר בחלב השלכות מרחיקות לכת על קיום שכבה חברתית שלמה עם אופי חיים מיוחד, הניזונה מציבורים רחבים ומזינה אותם ולעתים ייצור חלב מהווה מקור מחיה עיקרי, אם לא בלעדי.

לאור הממצאים של המודלים שפותחו כאמור, ניכרים הבדלי גישות ושאיפות יסודיות ועמוקות בין הארצות/הגושים השונים בעולם באשר לרצוי והאפשרי לטווח הרחוק בכל אזור ואזור. הרי אין מדובר אך ורק בהפרשי הרווח